

Nr 41

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändring av gällande bestämmelser angående vissa kungöranden i kyrka.

Första lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 162 i första kammaren av herr *Hermansson, Herbert*, och nr 205 i andra kammaren av herr *Ericsson* i Näs m. fl. I motionerna, vilka äro likalydande, uttalas, att »nu gällande bestämmelser om vissa kungöranden i kyrkan bör ändras så, att skyldighet för präst att taga befattning med uppläsning, anslående eller hållande av profana kungörelser tillgängliga å pastorsexpeditionen upphäves». Motionärerna hemställa därför, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att dessa bestämmelser ändras i enlighet med vad sålunda föreslagits.

Beträffande vad motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionerna.

På hemställan av utskottet har riksdagen vid vårsessionen beslutat uppskjuta behandlingen av motionerna till nu innevarande höstsession.

Gällande bestämmelser

Föreskrifter om kungörelsens uppläsande i kyrka finnas i ett stort antal författningar. Denna form för kungörande har därvid ofta kombinerats med ett eller flera andra kungörelseförfaranden: införande i Post- och inrikes tidningar, i länskungörelserna eller i en eller flera ortstidningar, anslag i rättens kansli eller annan plats i orten o. s. v. Föreskrifter om kungörande i kyrka förekomma t. ex. i rättegångsbalken, i författningar rörande jorddelning, vattenrätt, expropriation, lagfart, in-teckning, lösöreköp, exekutiva auktioner, vägar, allmänningar, skogsbruk, ägofred, jakt och fiske m. m.

I flera fall är kungörandet i kyrka utgångspunkt för besvärstid eller betraktas som delgivning. I kungl. brev den 5 januari 1808 angående utslag rörande menigheter stadgas t. ex., att resolutioner och utslag som länsstyrelserna eller kollegierna meddela uti ekonomi- eller politimål av allmänt intresse skola kungöras genom uppläsning från predikstolen samt att besvärstiden räknas från uppläsandet.

Sålunda förefintliga bestämmelser om kungörelsens uppläsande i kyrka tillämpas emellertid ej enligt ordalagen i de särskilda författningarna. Genom lagen den 13 mars 1942 med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka har man nämligen i princip avskaffat uppläsandet i kyrka av s. k. världsliga kungörelser. I 1 § nämnda lag stadgas, att om i lag eller författning är före-

skrivet, att kungörelse skall uppläsas i kyrka, skall i stället före gudstjänstens början i vapenhuset eller å annan lämplig plats i eller invid kyrkan anslås kungörelsens rubrik eller kort uppgift om dess innehåll jämte tillkännagivande, att kungörelsen, där ej laga hinder möter, skall under den närmaste veckan finnas tillgänglig för allmänheten å pastorexpeditionen eller annat ställe, som av vederbörande präst bestämts. Hålles gudstjänsten annorstädes än i kyrkan, skall anslag äga rum, där den förrättas. Vad sålunda stadgas skall icke äga tillämpning å kungörelse om vars uppläsande bestämmelse meddelas i kyrkohandboken. Enligt 2 § samma lag äger Konungen utan hinder av vad i 1 § sägs förordna, att kungörelse, som är av synnerlig betydelse eller rör kyrkliga angelägenheter, skall, jämte det rubrik eller uppgift om innehållet på angivet sätt anslås, uppläsas i kyrkan.

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av ovan nämnda lag ha meddelats i *kungörelsen den 29 maj 1942 (nr 314)*. Däri föreskrives, att kungörelse, när den överlämnas till vederbörande pastor, antingen skall vara försedd med rubrik innehållande kort uppgift om innehållet eller ock vara åtföljd av sådan uppgift. Anslag om kungörelse skall ske genom att rubriken eller uppgiften införas i förteckning, som uppsattes å tid och ställe, som stadgas i 1 § av lagen. Å förteckningen skall pastor angiva var och under vilken tid kungörelsen finnes tillgänglig för allmänheten. Pastor är icke pliktig att i förteckningen upptaga kungörelse, som ej kommit honom till handa senast dagen före gudstjänsten. Förteckningen skall upprättas enligt formulär, som fastställes av chefen för justitiedepartementet. Pastor skall utfärda bevis om att kungörelse anslagits på föreskrivet sätt. Jämte det rubrik eller uppgift om innehållet anslås, skall uppläsning från predikstolen ske av kungörelse, om vars uppläsande Konungen särskilt förordnat, kungörelse enligt stadgan om prästval, samt, där så beslutas av kyrkostämman eller kyrkofullmäktige, jämväl andra i lag eller författning föreskrivna kyrkliga tillkännagivanden.

Föreskrifter om profan kungörelsens uppläsande i kyrka innebär således numera i allmänhet allenast, att meddelande om kungörelsen anslås. Det må i detta sammanhang nämnas, att bestämmelser om liknande publiceringsförfaranden genom anslag ha givits även på annat sätt. Enligt 14 § *kommunallagen* skall sålunda kungörelse om fullmäktigsammanträde, innehållande uppgift om tid och ställe för sammanträdet och de ärenden, som därvid skola behandlas, anslås å en av kommunen på lämplig plats anordnad anslagstavla (kommunens anslagstavla). Sådan kungörelse skall utfärdas av ordföranden eller vid hinder för honom av vice ordföranden. Uppgifter om justering av fullmäktiges och kommunala nämnders protokoll skola även enligt 24 § samt 39 och 45 §§ *kommunallagen* anslås å samma tavla.

Vidare finnas i vissa författningar mera *allmänt hållna bestämmelser om kungörelsers tillkännagivande genom anslag*. I 21 kap. 10 § jorrdelningslagen, 6 § ensittarlagen och 23 § gruvlagen föreskrives sålunda, att vissa meddelanden skola kungöras bl. a. genom anslag »i socken- eller rådstugan eller å annan lämplig plats inom kommunen». Enligt 3 § lagen angående stenkolsfyndigheter skall visst meddelande anslås »på lämpligt ställe i orten».

I detta sammanhang må även uppmärksammas vissa ändringar, som i anslutning till 1942 års lagstiftning om kungörande i kyrka samtidigt verkställdes i *kungörelsen den 23 oktober 1915 angående länskungörelser*. Sålunda stadgas, att länsstyrelse, om det är av synnerlig vikt, att tillkännagivande, som intagits i länskungörelserna, vinner spridning bland allmänheten och annat kungörelsesätt ej är föreskrivet, må förordna, att tillkännagivandet anslås å lämpliga platser inom länet. Uppsättandet av anslagen skall verkställas av polisman eller annan lämplig person i orten. Planer för uppsättande av sådana anslag skola uppgöras av polischeferna och underställas länsstyrelsen för godkännande.

Historik

Frågan om inskränkande eller upphävande av uppläsandet av kungörelser i kyrkorna har alltsedan början av 1800-talet vid ett flertal tillfällen varit föremål för riksdagens behandling. Frågan har även åtskilliga gånger dragits inför kyrkomötet.

Det första betydelsefulla steget för att minska kungörelseläsandet i kyrkorna kan sägas ha tagits genom *lagen den 1 juni 1894 angående kungörelser uppläsande i kyrka*. Genom denna föreskrevs att, förutom i de fall då enligt lag eller författning eller enligt bestämmelse i kyrkohandboken kungörelse skulle uppläsas i kyrka, sådan uppläsning skulle ske allenast när Konungen eller länsstyrelse därom förordnade.

Med anledning av en inom andra kammaren väckt motion anhöll *1905 års riksdag* i skrivelse till Kungl. Maj:t om vidtagande av åtgärder för ytterligare inskränkning i det föreskrivna kungörelseuppläsandet från predikstolen. Till stöd härför anfördes i skrivelsen såväl att detta sätt att offentliggöra kungörelser på ett ofullständigt sätt fyllde sitt ändamål som att det vore ägnat att verka störande för det religiösa livet.

Åren 1912, 1913 och 1929 väcktes i riksdagen motioner i ämnet. Dessa föranledde emellertid -- på hemställan av vederbörande utskott, som därvid bl. a. hänvisade till att frågan vore föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet -- icke till någon åtgärd. I skrivelser till Kungl. Maj:t från 1909, 1929 och 1934 års kyrkomöten påyrkades även åtgärder i syfte att inskränka kungörelseläsandet i kyrkorna.

Då frågan genom två likalydande motioner (I: 30 och II: 124) återkom vid *1936 års riksdag* begärde denna i skrivelse till Kungl. Maj:t »ytterligare utredning angående inskränkning av kungörelseläsandet i kyrkorna» och förslag i ämnet. I det utlåtande av första lagutskottet (nr 3), som låg till grund för skrivelsen, anfördes:

Utskottet ansåge, att de av 1905 års riksdag anförda skälen för en väsentlig inskränkning i kungörelseläsandet från predikstolen fortfarande ägde sin fulla gitighet. Den stora spridning tidningarna fått i våra dagar torde än ytterligare ha accentuerat det otidsenliga i det gamla uppläsning förfarandet. Utskottet förbisåge ingalunda de svårigheter, som vore förbundna med

genomförandet av den åstundade reformen. Kungörandet från predikstolen hade till uppgift dels att giva spridning åt meddelanden och dels att utgöra utgångspunkt för beräkning av fataliteter. I de flesta fall, där uppläsningen i kyrkan skulle kunna avskaffas, måste den därför ersättas av ett annat förfarande. Utskottet tänkte därvid särskilt på möjligheten att anslå offentliga meddelanden på kommunala anslagstavlor eller att kungöra dem genom annonser i pressen. I det förra fallet erfordrades en person som under tjänstemannaansvar ombestyrde uppsättandet av anslagen och i det senare fallet kunde särskilt kostnadsfrågan vålla betänkligheter. De svårigheter, som i dessa avseenden kunde uppstå, vore emellertid enligt utskottets förmenande ingalunda av den art, att de kunde anses oöverkomliga.

Vidare anhöll 1939 års lagtima riksdag, att frågan om ändring av kommunallagarnas bestämmelser i ämnet måtte beaktas vid den av riksdagen begärda utredningen. I konstitutionsutskottets i ärendet avgivna utlåtande (nr 13), som bifölls av riksdagen, anfördes, att en tänkbar lösning vore att låta anslå offentliga meddelanden på kommunala anslagstavlor och införa dem i ortens tidningar och att kallelser till kommunal- och kyrkofullmäktigesammanträden borde, i likhet med vad som gällde stadsfullmäktigesammanträden, ske bl. a. genom personlig delgivning.

Då som ett resultat av den begärda utredningen för 1942 års riksdag framlades förslag till den ännu gällande lagen med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka, anförde föredragande departementschefen bl. a.:

Föreskrift om att kungörande skall ske i kyrka finnes i ett stort antal författningar som beröra vitt skilda områden, såväl världsliga som kyrkliga. Enligt 1894 års lag skall uppläsande i kyrkan dessutom äga rum, när Kungl. Maj:ts eller länsstyrelse särskilt förordnar därom. På grund av Kungl. Maj:ts beslut uppläsa alltjämt rubrik och datum till vissa författningar som införts i Svensk författningssamling och någon gång författningarna i deras helhet. Förordnande om att länskungörelser skola uppläsa i kyrkan meddelas av de flesta länsstyrelser i ganska betydande omfattning.

Det behöver icke närmare utvecklas, att uppläsandet i kyrkorna av allmänna tillkännagivanden är en för nutida förhållanden föga ändamålsenlig publiceringsmetod. Beträffande de världsliga kungörelserna torde kunna påstås, att uppläsningen har ytterst ringa praktiskt värde. Den sker efter gudstjänstens slut och vanligen under det att allmänheten lämnar kyrkan eller därefter. En anmärkning, som också bör tagas i betraktande, är att åtskilliga världsliga kungörelser med hänsyn till innehållet äro föga lämpade för uppläsning i samband med gudstjänst.

Det är tydligen en angelägenhet av ej ringa praktisk betydelse, att uppläsandet i kyrkan av tillkännagivanden som icke äro av kyrklig natur ersättes med andra och mera effektiva former för bekantgörandet av deras innehåll. Vid valet mellan olika sätt för kungörandet bör eftersträvas att vinna likformighet inom likartade rättsområden. Vissa typer böra utfinnas, vilka kunna användas för ett större antal fall. Vid sidan av en viss åtgärd, som skall vara den huvudsakliga, böra liksom för närvarande en del hjälpåtgärder kunna föreskrivas, allt efter vad som i olika fall finnes påkallat.

Att finna en grund som ger en ur alla synpunkter fullt tillfredsställande indelning av de fall vilka böra hänföras till ena eller andra gruppen är förbundet med svårigheter. Vägledande bör emellertid till en början vara meddelandets art.

I vissa fall torde kungörande i kyrkan kunna avskaffas utan att ersättas av någon ny form, därest det kungörande som vid sidan därav nu är stadgat kan anses tillräckligt.

För genomförande av ett system enligt dessa grundlinjer är det nödvändigt, att nu förekommande författningsstadganden om kungörande i kyrka underkastas en närmare granskning ur de synpunkter som böra vara bestämmande vid avgörandet av vilken eller vilka publiceringsmetoder som äro lämpligast med hänsyn till stadgandets syfte. Det torde härvid bliva erforderligt att ändring vidtages i alla de viktigare lagar som innehålla föreskrifter om kungörande av världsliga meddelanden i kyrka. I övrigt torde det kunna vara tillfyllest att denna kungörelseform upphäves medelst en gemensam bestämmelse, vilken tillika anger det sätt för kungörandet som framdeles skall användas. Inom justitiedepartementet pågår för närvarande utredning rörande dessa frågor.

Med hänsyn till att uppläsandet av kungörelser från predikstolen måste anses vara en i hög grad föråldrad form för publicering, synes det vara att förorda att i avbidan på utredningens slutförande provisoriska åtgärder vidtagas, genom vilka denna kungörelseform redan nu avskaffas och ersättes med ett lämpligare förfarande. Såsom en övergångsform bör kunna föreskrivas, att uppläsning från predikstolen icke skall ske, utan att i stället en förteckning över förekommande kungörelser anslås i vapenhuset eller på annan lämplig plats i eller invid kyrkan. — — —

Den av departementschefen omnämnda utredningen verkställdes inom justitiedepartementet av en särskilt tillkallad utredningsman, som den 25 september 1945 avgav en *promemoria med förslag till lag om officiella anslagstavlor i lands- och stadskommunerna samt till vissa ändringar i kommunala och därmed sammanhängande lagars bestämmelser om kungörande*. I promemorian konstaterade utredningsmannen, att 1942 års lagstiftning om kungörande i kyrka varit avsedd att blott få provisorisk karaktär och att det gällde att finna en form för kungörande som kunde ersätta kyrkokungörandet. På ett nytt publikationsförfarande borde ställas den fordran, att det vore effektivt och billigt och att det kunde utgöra en utgångspunkt för beräkning av fatalietid. De närmast till hands liggande alternativen till kyrkokungörande fann utredningsmannen vara annonsering i ortspressen och anslag å kommunala anslagstavlor, av vilka förfaranden utredningsmannen betecknade det förra som effektivt men tämligen dyrbart och det senare som billigt men föga effektivt. Man borde — framhöll utredningsmannen — sträva efter att använda annonsering i så stor utsträckning som möjligt, då det gällde meddelanden som vore avsedda att spridas till en större allmänhet. I övrigt borde man emellertid som en avveklingsform för kyrkokungörandet använda anslag å kommunala anslagstavlor. För att skapa förutsättningar härför föreskrevs i det framlagda förslaget till lag om officiella anslagstavlor, att varje kommun skulle anordna en anslagstavla för offentliga tillkännagivanden (»kommunens officiella anslagstavla»). Sådan tavla skulle anordnas för landskommun i eller invid sockenstuga eller annat ställe, där kommunalstämma eller municipalstämma skulle hållas, samt för stadskommun i eller invid ställe, där stadsfullmäktigesammanträde hölles. Anslag å kommunens officiella anslagstavla skulle

verkställas av lämplig person (»anslagsförrättare»), som kommunen därtill förordnade. Anslagsförrättaren skulle omhänderhava skötseln av anslags-tavlan och på begäran utfärda bevis om att anslag skett och om tiden för anslaget. För anslagsförrättaren skulle kommunen tillika förordna en eller flera ersättare.

I sin motivering för förslaget underströk utredningsmannen att det vore av största vikt att bestämma vem som skulle svara för skötseln av anslags-tavlan. I varje kommun borde utses viss person för detta uppdrag. På lan-det kunde lämpligen kommunalfullmäktiges eller kommunalnämndens ord-förande förordnas eller någon kommunal tjänsteman, t. ex. kommunalkam-ererare. I städerna borde förordnandet meddelas någon tjänsteman å råd-huset eller stadshuset. Det framhölls vidare att anslagsförrättaren skulle ha att utföra sitt arbete under tjänstemannaansvar. För uppdraget avsågs sär-skilt arvode skola utgå.

I fråga om de särskilda författningarnas bestämmelser om kungörande uttalade utredningsmannen, att ändringarna i desamma lämpligen borde verkställas i etapper. Mest angeläget ansågs vara att ändra kommunallagar-nas och därmed sammanhängande författningars bestämmelser om kyrko-kungörande, då dessa voro av den ojämförligt största praktiska betydelsen. Som en andra etapp i arbetet borde därefter följa ändringar i bestäm-melserna om kyrkokungörande i rättegångsbalken, vattenlagen, jorddel-ningslagen, expropriationslagen och andra viktigare författningar liksom de författningar, där kyrkokungörandet ej borde ersättas av anslag. Sedan sålunda en avveckling skett av kyrkokungörandet i viktigare författningar, skulle enligt utredningsmannen tiden kunna vara inne för att helt slopa kyrkokungörandet i övriga icke rent kyrkliga författningar och utbyta det mot anslag å kommunernas officiella anslagstavlor.

I överensstämmelse med dessa riktlinjer framlades i promemorian förslag till lagändringar allenast i de allmänna kommunallagarna samt vallagarna, varigenom kyrkokungörandet utbyttes mot anslag å kommunens anslags-tavla.

Utredningsmannens promemoria innehöll även uppgifter från en inom justitiedepartementet verkställd undersökning rörande tillämpningen av 1942 års lagstiftning. Vid denna undersökning hade yttranden inforrats bl. a. från domkapitlen, som i sin tur hört ett antal pastorsämbeten. I sva-ren uppgavs, att anslagsförteckningarna i regel uppsattes i vapenhuset i kyrkan men ofta på anslagstavlor å kommunalhus eller kommunala an-slagstavlor i närheten av kyrkan. De flesta av de pastorsämbeten på landet som hördes i ärendet uppgåvo, att åtminstone de mera kommunalt intresse-rade kyrkobesökarna togo del av förteckningarnas innehåll, medan pastors-ämbetena i städerna allenast uppgåvo, att förteckningarna där ej uppmärk-sammades. Endast ytterst sällan hade förekommit, att någon å pastorsexpe-ditionen hade tagit del av kungörelsernas innehåll. Från pastorsämbetena i åtskilliga städer påyrkades därför borttagande av hela förfaringsättet. Fle-ra pastorsämbeten på landet ansågo, att kungörelserna i stället borde an-slås av kommunala myndigheter.

Under det utredningsarbetet ännu pågick väcktes vid 1943 års riksdag motion (I: 27), vari påyrkades, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte an hålla, att Kungl. Maj:t slutförde pågående utredning om kungörelsers upp läsande i kyrka och snarast för riksdagen framlade förslag i ämnet. Motio nen behandlades av första lagutskottet, som i avgivet utlåtande (nr 5) erin rade om att de genom 1942 års lag givna bestämmelserna om kungörande i kyrka voro avsedda att vara ett provisorium och att utredning påginge om ändring i de författningar, som innehöllo föreskrifter om kungörande av världsliga meddelanden i kyrka. Utskottet fann sig därför böra hemställa, att motionerna ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottets hem ställan bifölls av riksdagen.

Frågan om lämplig ersättning för kyrkokungörandet upptogs även av 1946 års kommunallagskommitté. Då kommittén hade i uppdrag att göra en all män översyn av kommunallagarna, följde härav å ena sidan, att kommittén tog upp bestämmelserna om kungörande av kommunala tillkännagivanden i vidare sammanhang än den särskilda utredningsmannen, vars uppgift främst varit att söka skapa en ersättning för kyrkokungörandet. Å andra sidan blev kommitténs utredning av förevarande spørsmål mer begränsad än utredningsmannens, då kommittén icke hade att taga ställning till frå gan om avskaffande av kyrkokungörandet såvitt angick offentliga tillkänna givanden över huvud taget utan blott att överväga frågan ur kommunallags synpunkt. I sitt år 1952 avlämnade betänkande III (SOU 1952: 14) föreslog kommittén ett nytt publikationssätt för kommunala tillkännagivanden nämligen i form av anslag å en av kommunen själv anordnad och omhänderhavd anslagstavla. Å denna skulle anslås kungörelse om fulmäktigesammanträde liksom tillkännagivande om justering av fullmäktiges eller kommunala nämnders protokoll. Hinder borde emellertid ej möta, framhöll kommittén, att å tavlan anslå även andra kommunala tillkännagivanden, t. ex. om tiderna för de olika nämndernas sammanträden, kommunala byråers öppethållande m. m. De erforderliga bestämmelserna om skyldighet att anslå kommunala meddelanden å anslagstavla föreslogos skola intagas i kommunallagen, var för någon speciell lagstiftning om kommunala anslagstavlor i enlighet med utredningsmannens förslag ej ansågs erforderlig. Kommittén underströk, att den icke ingått på frågan huru en lagstiftning rörande anslående av andra offentliga tillkännagivanden än de nämnda kommunala borde utfor mas. Kommittén syntes emellertid förutsätta, att den föreslagna kommu nala anslagstavlan skulle kunna göras tillgänglig även för andra offentliga meddelanden. Det framhölls nämligen särskilt i betänkandet, att om så skedde borde de icke-kommunala tillkännagivandena genom placering å sär skild del av tavlan tydligt särhållas från kommunens kungörelser.

I det förslag till kommunallag, som framlades för 1953 års riksdag (prop. nr 210), intogos bestämmelser om kommunala anslagstavlor i enlighet med vad kommittén föreslagit. Tillkännagivande å kommunal anslagstavla skulle sålunda, framhöll departementschefen, ersätta tidigare anslående i kyrkan av kommunala kungörelser, medan frågan om kyrkokungörandets avskaffan-

de på andra områden fölle utanför reformen av den kommunala lagstiftningen. Departementschefen tillade, att det i annat sammanhang finge övervägas, vilka publikationsformer som skulle ersätta det kyrkliga kungörelseförfarandet på dessa områden och om den kommunala anslagstavlan därvid kunde tilldelas några uppgifter.

Riksdagen anlog propositionens förslag om publicerande av kommunala kungörelser å kommunal anslagstavla.

Det må nämnas, att 1953 års riksdag hade att även på visst annat område taga ställning till lämpliga publiceringsåtgärder. I en vid denna riksdag inom andra kammaren väckt motion (nr 235) framhölls, att då rätt till expropriation blivit sökt och fastighetens ägare skall beredas tillfälle att yttra sig, denne ej behöver underrättas på annat sätt än genom offentlig kungörelse. Enligt motionärernas mening borde denna underrättelseskyldighet uppfyllas på ett mera effektivt sätt, t. ex. genom rekommenderade brev till varje markägare.

Motionen behandlades av tredje lagutskottet, som i ärendet (utl. nr 32) anförde:

Enligt tredje lagutskottets mening talar åtskilliga omständigheter till förmån för vad motionärerna anfört i fråga om underrättande av sakägare. Visserligen torde väl redan nu sakägarna i den mån de är kända i allmänhet på ett tillförlitligt sätt underrättas om expropriationsansökan. Då det här gäller ett för den enskilde oftast kännbart ingripande, kan man emellertid knappast låta sig nöja med att myndigheterna skall äga skönsmässigt avgöra, när underrättelse skall ske genom personlig delgivning och när offentlig kungörelse skall användas. I ett yttrande uttalas dessutom att den föreslagna ändringen visat sig erforderlig. Också finnes, som i några remissyttranden framhållits, i liknande fall på andra rättsområden bestämmelser, som närmare reglerar hur underrättelse skall ske. Å andra sidan må medges, att angelägenheten av en ändring synes något minska, om förfarandet med offentlig kungörelse komme att förbättras genom att kommunala anslagstavlor uppsättes och dessa jämväl finge tjäna för meddelande av underrättelser i expropriationsärenden (se härom prop. nr 210/1953 s. 137 och 143). Med beaktande även av sistnämnda omständighet har utskottet kommit till den uppfattningen, att expropriationslagens bestämmelser om sakägares underrättande bör preciseras. En sådan precisering torde enligt utskottets mening kunna ske oberoende av frågan om en revidering i övrigt av expropriationslagen. Utskottet vill alltså tillstyrka, att utredning verkställas i det i motionens motivering sist berörda hänseendet och att förslag till lagändring därefter förelägges riksdagen.

Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen, som i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning och förslag till ändring i expropriationslagens bestämmelser angående underrättande av sakägare om expropriationsansökan. Denna riksdagens skrivelse är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Utskottet

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen har uppläsningen av profana kungörelser i kyrka efter hand alltmer inskränkts och slutligen genom 1942 års lagstiftning i princip avskaffats och ersatts med anslag i kyrkan. Motionärerna föreslå nu, att denna sista återstod av det forna kungörelseläsandet från predikstolen skall avskaffas, och motivera sin framställning med att modernare publiceringsmetoder, såsom press, radio m. m., gjort anslagen i kyrka onödiga. Det torde ej heller kunna råda delade meningar om att de rubriker över inkomna kungörelser, vilka nu författningsenligt uppsättas i kyrkorna, praktiskt taget sakna betydelse i publiceringshänseende. Detta synes även bekräftas av de svar, som enligt vad ovan återgivits avgåvos å den till domkapitlen ställda rundfrågan angående tillämpningen av 1942 års lagstiftning. Som nämnts har också det tillämpade anslagsförfarandet redan från sin tillkomst avsetts endast som ett provisorium; och detta har även understrukits av första lagutskottet i dess yttrande över de vid 1943 års riksdag väckta motionerna i ämnet.

Utskottet delar sålunda motionärernas uppfattning, att den nu tillämpade metoden icke är tillfredsställande och att åtgärder böra vidtagas i syfte att få till stånd en bättre ordning. Att omedelbart och allmängiltigt föreskriva, att de särskilda stadgandena om kungörande i kyrka skola upphöra att gälla, låter sig dock icke göra bl. a. av den anledningen, att i flera fall kungörandet utgör utgångspunkt för fatalietid. I stället synes man, såsom föreslagits i 1945 års promemoria, böra reformera etappvis. Den första etappen kan för övrigt sägas redan ha tillryggalagts genom att de kommunala kungörelserna vid kommunallagsreformen överförts till den kommunala anslags-tavlan. Nästa uppgift bör då i enlighet med promemorians förslag bli en översyn av de viktigare författningar, som alltjämt inrymma bestämmelser om kungörande i kyrka, varvid denna publiceringsmetod utbytes mot andra sådana eller, där så kan ske, slopas utan ersättning. Enligt utskottets mening är emellertid detta reformarbete icke av den omfattning eller angelägenhetsgrad, att det synes påkallat att enbart härför tillsätta en särskild utredning. Detta skulle ej heller vara praktiskt lämpligt, då en sådan utredning skulle nödgas syssla med de mest skiftande lagstiftningskomplex och knappast kunna utrustas med erforderlig sakkunskap för att på varje särskilt område kunna bedöma vilka publiceringsmetoder som just där vore de lämpligaste. I stället synes man inom redan tillsatta utredningar böra vid sidan av det egentliga utredningsarbetet jämväl beakta, att kyrkokungörandet i förekommande fall bör ersättas med ett mera tidsenligt publikationsförfarande. Det är för utskottet bekant, att man vid vissa pågående utredningar har att taga ställning till frågor av detta slag. Besvärssakkunniga komma sålunda bl. a. in på spörsmålet om delgivning av administrativa beslut med menigheter och med en obestämd personkrets, och inom 1954 års fastighetsbildningskommitté söker man finna lämpliga publikationsmetoder

inom jorddelningslagstiftningen. Frågan om kyrkokungörandets avskaffande synes kunna aktualiseras även vid andra pågående eller begärda utredningar. Möjligheten att ersätta det i rättegångsbalken föreskrivna kyrkokungörandet bör sålunda kunna övervägas inom 1951 års rättegångskommitté, och kungörelseförfarandet vid exekutiva auktioner bör lämpligen uppläsa vid den allmänna revision av utsökningslagen, som riksdagen begärde år 1945 (första lagutskottets utl. nr 39, r. skr. nr 365). Vidare synas expropriationslagens bestämmelser om kyrkokungörande böra omprövas i samband med den av riksdagen begärda utredningen om denna lags bestämmelser angående underrättande av sakägare om expropriationsansökan. Det är även önskvärt, att man inom departementen vid omarbetning av administrativa författningar av skilda slag i förekommande fall låter kyrkokungörandet ersättas med modernare publiceringsformer. Så synes för övrigt också ske i allt större utsträckning. Som exempel kan nämnas, att ansökningar om att få tillverka explosiva varor eller eldfarliga oljor enligt tidigare bestämmelser i vissa fall skulle uppläsa i kyrka, medan enligt de nya stadganden i dessa ämnen som trädde i kraft den 1 januari 1950 kyrkokungörandet för motsvarande fall slopats, så att publicering nu sker endast i ortstidning.

Vilka publiceringsförfaranden som böra komma till användning i stället för kyrkokungörandet får naturligen bero på de särskilda kraven inom olika lagstiftningsområden. Utskottet vill emellertid som en allmän grundsats uttala, att man bör söka skapa sådana publiceringsmetoder, vilka medföra ett verkligt allmänt bekantgörande. Från denna utgångspunkt synes man böra eftersträva att använda annonsering i ortspressen, medan däremot anslagsförfaranden i allmänhet ej äro ändamålsenliga. Att helt undvika publicering genom anslag lär dock, bl. a. av ekonomiska skäl, ej låta sig göra. Det kan möjligen även visa sig lämpligt att, sedan kyrkokungörandet avskaffats i viktigare sammanhang, genom ett allmänt stadgande utbyta denna kungörelseform även i återstående författningar och att därvid använda sig av en annan form av anslag såsom ersättning. Vid försök att skapa en ny sådan publiceringsmetod genom anslag ligger väl närmast till hands att söka begagna sig av de numera inrättade kommunala anslagstavlor. Väljer man denna väg kan det emellertid bli nödvändigt — åtminstone om den kommunala anslagstavlan skall i något större utsträckning tagas i anspråk för allmänna tillkännagivanden — att särskilda »anslagsförrättare» förordnas, som under tjänstemannaansvar skola handhava tavlans skötsel och utfärda bevis om anslag. Sådana mera allmänna frågor rörande den kommunala anslagstavlans begagnande synas lämpligen med det snaraste böra komma under övervägande, så att därefter de särskilda utredningarna skola kunna bättre bedöma förutsättningarna för att utnyttja denna anslagstavla.

Såsom framgår av det anförda finner sig utskottet icke kunna tillstyrka vare sig att någon omedelbar lagändring sker eller att en särskild utredning i frågan tillsättes. De ovan framhållna synpunkterna synas emellertid utskottet genom skrivelse till Kungl. Maj:t böra bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

Under åberopande av det ovan anförda får utskottet alltså hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 162 och II: 205, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet ovan angivit.

Stockholm den 23 november 1955

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Lindblom, Per Olofsson, Lodenius, fru Sjöström-Bengtsson, herr Björnberg, fru Gärde Widemar, herr Pettersson* och fru Wallentheim;

från a n d r a kammaren: herrar Rylander, Landgren, Gustafsson i Borås, Hedqvist, Östlund, Andersson i Björkäng, Jacobsson i Sala och fru Löfqvist.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.